

Kabinet Zaštitnika 020/241-642
Savjetnici 020/225-395
Centrala 020/225-395
Fax: 020/241-642
E-mail: ombudsman@t-com.me
www.ombudsman.co.me

Broj: 78/23-4
Podgorica, 07.06.2023. godine
DŠ/DŠ

Na osnovu člana 28 i 41 Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda ("Službeni list CG", broj 42/11 i 32/14), a nakon sprovedenog postupka na osnovu pritužbe roditelja učenice OŠ "Lovčenski partizanski odred" XX, dajemo sledeće

MIŠLJENJE

I UVOD

U pritužbi je, između ostalog, navedeno: da u OŠ "Lovčenski partizanski odred" mnogi nastavnici nemaju licencu te ne ispunjavaju uslove za rad i sprovođenje nastave; da se učenici suočavaju sa promjenom nastavnika više puta u kratkom periodu; da se zbog neadekvatnog postupanja nastavnika učestalo dešava vršnjačko nasilje; da je inspekcija za prosvjedu utvrdila niz nepravilnosti u radu i funkcionisanju škole u prethodnom periodu.

U naknadnom obraćanju podnositeljka pritužbe se obratila Zaštitniku ističući nove okolnosti u odnosu na fizičko maltretiranje njene kćerke od strane dva učenika, kao i da se u vezi sa konkretnim problemom obraćala upravi škole. U obraćanju od 13.03.2023.godine obaviješteni smo da je gđa XX fizički napadnuta od strane drugog roditelja.

II ISPITNI POSTUPAK

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je pokrenuo ispitni postupak i zatražio izjašnjenje na navode pritužbe kao i okolnosti konkretnih događaja od OŠ "Lovčenski partizanski odred" i Uprave za inspeksijske poslove.

U izjašnjenju koje nam je dostavila OŠ „Lovčenski partizanski odred“ akt.br.174 od 14.2.2023.god i ponovljenom izjašnjenju akt br 506 od 30.3.2023.godine je, između ostalog, navedeno: da je uprava škole upoznata sa primjedbama na koje je ukazivano i u pritužbi; da je što se tiče problema koji WW ima sa djecom iz razreda, rečeno da će zajedno pratiti situaciju i blagovremeno reagovati ukoliko se pojavi bilo kakav vid nasilja; da je dogovoreno da će se na časovima ČOZ-a, u saradnji sa pedagogom, raditi posebne radionice i voditi razgovore, tim prije što se radi o učenicima VI razreda koji ove godine prelaze na predmetnu nastavu i navikavaju se na drugačiji način rada u odnosu na prethodni period školovanja; Dalja komunikacija između XX i XY se odvijala u pozitivnom smjeru da bi u septembru, 2022. godine XX objasnila da nije zadovoljna izborom XY za odjeljenjskog starješinu VI-2 odjeljenja, u kojem uči njena ćerka i da je WW tokom prethodnih godina imala problema sa određenom djecom iz tog, ali i iz drugih odjeljenja, te da je ona kao roditelj, u junu, 2021.

godine „istukla- u školskom dvorištu dječaka koji je, dan ranije udario WW Objasnila mi je da je ona rješila problem, jer je smatrala da ga nastavnici i škola ne rješavaju na pravi način; da je škola nastavila da prati situaciju u odjeljenju i saznanjem iz komunikacije sa razrednom i predmetnim nastavnicima da se sporadično dešavaju nestašluci, da ima određenih neslaganja među djecom, ali da se ništa od toga ne bi moglo okarakterisati kao vršnjačko nasilje; da je u decembru je XX insistirala da se organizuje sastanak sa roditeljima XX. i XX. jer ta dva dječaka ispoljavaju prema njenoj ćerki ponašanje, koje ona smatra nasiljem; da sastanak nije realizovan ali kako su roditelji dječaka XX. i XX. i dječak XX, već bili u školi, razredna starješina YY i i direktorica popričale sa njima i dječakom XX. objasnivši mu da mora da povede računa o svom ponašanju i da obrati pažnju na način na koji se obraća drugarici; da iz objektivnih razloga sastanak nije realizovan u određenom period (online nastava, odsustvo učenice, odsustvo nastavnika zbog bolovanja..); da se u međuvremenu desio incident u kojem je učenica WW ošamarila učenika XX. U cilju rješavanja problema XY je pozvala roditelje oba djeteta kako bi razgovarali i zajednički uticali na djecu, da se problem ne bi produbljivao, jer su njih dvoje inače dobri drugari; da je na tom sastanku , nažalost, došlo do sukoba roditelja, o čemu date izjave u policiji. Nakon obavljenih razgovora sa majkama, pojedinačno, donijeli su zaključak da će preduzeti dodatne mjere, obaviti razgovore sa djecom i čitavim odjeljenjem, još jednom, te da će nastaviti saradnju sa roditeljima; da je Pomoćnica direktora, obavila dva razgovora sa cijelim odjeljenjem o opštoj situaciji u odjeljenju, aktuelnim problemima ukoliko ih ima u cilju utvrđivanja opšte klime i odnosa koji vladaju među učenicima i sugerisala im da mogu da se obrate upravi, pedagogu. kao i svim nastavnicima u školi, za bilo koju vrstu pomoći i sugestije, obavljen je razgovor sa pedagogom, kao i sa učenikom direktno uključenim u događaj, obavljen je razgovor sa razrednom stariješinom i date su joj preporuke za dalji rad i postupanje sa odjeljenjem kako bi se eliminisali određeni raniji propusti. Tražena je pisana izjava pedagoga, ali i nastavnica koje su vodile odjeljenje u prethodnom periodu, kao i dežurnog nastavnika na dan 09.03. 2023. godine; Iniciran je i održan sastanak Tima za prevenciju nasilja. Analizirane su dosadašnje aktivnosti i Tima za prevenciju nasilja u školi i cjelokupnog osoblja škole u cilju izrade strategije prevencije nasilja i istima su date preporuke za dalji rad. Izrađen je akcioni plan u odnosu na rezultate ankete koja je sprovedena u decembru mjesecu 2022. godine. Date su preporuke za postupanje svim nastavnicima koji su razredne stariješine, sa posebnim preporukama za razrednu VI-2 odjeljenja traženo je angažovanje stručnog lica iz Zavoda za školstvo kako bi im sugerisali da li je propušten neki od koraka ili mjera u dosadašnjim aktivnostima i kako bi, ukoliko je bilo propusta, isti ispravili. Pojačano je dežurstvo na hodnicima tokom malih i velikog odmora. Postignut je dogovor da svakodnevno, između nastave, predagog, pomoćnica direktorice ili v.d direktorica budu u kontaktu sa učenicima VI-2 odjeljenja. Kako djevojčica WW i sljedeće sedmice nije dolazila u školu, razredna starješina XY je kontaktirala sa majkom XX, zamolila je da pošalje dijete u školu, jer je sljedeća stanica uključivanje Centra za socijalni rad; da je nakon toga djevojčica počela da dolazi u školu; da je škola pratila ponašanje djevojčice WW koja je je vesela, slobodno komunicira, svoje školske obaveze izvršava bez problema; da je Tim odradio procjenu rizika; da su uočeni povremeni sukobi među učenicima koji se ne mogu okarakterisati kao nasilje; da su preduzete sve propisane mjere za suzbijanje nasilnog ponašanja (razgovori sa svim akterima uključenim u događaj, date preporuke i plan postupanja u slučaju pojave nasilja svim članovima NV, razrednim stariješinama posebno. pojačana dežurstva, uključen pedagog na bolovanju, pedagog u školi i uprava škole, uspostavljena saradnja sa MUP, otpočeće se saradnja sa Centrom za socijalni rad, očekujemo odgovor od službe Zavoda za školstvo,

organizovane radionice i savjetovanja, posebno ispraćen rad razrednog stariješine u datom odjeljenju); da škola smatra da su iscrpili sve mjere koje mogu preduzeti kao ustanova.

Zaštitnik je u redovnoj komunikaciji sa nadležnim službama u saznanju da je postupak medijacije sproveden 18.04.2023 god. sa ciljem postizanja dogovora i prevazilaženja sporene situacije, međutim prema saznanju Zaštitnika dogovor nije postignut.

III Utvrđene činjenice

- Da je učenica WW imala određene probleme u komunikaciji sa drugovima iz odjeljenja;
- Da je majka učenice u ranijem periodu pokušavala da te probleme riješi smatrajući da škola ne može preduzeti adekvatne radnje;
- Da je majka učenice u više navrata izražavala nezadovoljstvo radom razrednog stariješine i obraćala se upravi škole;
- Da je škola preduzimala određene radnje i mjere u cilju praćenja ponašanja učenika i savladavanja određenih izazova uključujući pedagoško-psihološku službu;
- Da su i direktor i razredni stariješa obavljali razgovor sa dječacima za koje se smatra da su ispoljavali neprihvatljivo ponašanje prema učenici WW;
- Da se nakon nekog vremena desio incident u kojem je učenica WW ošamarila druga iz odjeljenja;
- Da se u cilju prevazilaženja tog problema organizovao sastanak sa roditeljima;
- Da je na tom sastanku došlo do sukoba između roditelja te je slučaj prijavljen policiji (od strane jednog roditelja);
- Da škola nije preduzela radnje i mjere u odnosu na taj sukob i nije slučaj prijavljen kako se ne bi produbljivao konflikt;
- Da je iniciran i održan sastanak Tima za prevenciju nasilja;
- Da je izrađen akcioni plan u odnosu na rezultate ankete koja je sprovedena u decembru mjesecu 2022. godine i date su preporuke za postupanje svim nastavnicima koji su razredne stariješine, sa posebnim preporukama za razrednu VI-2 odjeljenja;
- Da je postignut dogovor da svakodnevno, između nastave, pedagog, pomoćnica direktorice ili v.d direktorica budu u kontaktu sa učenicima VI-2 odjeljenja;
- Da je Tim sačinio procjenu rizika;
- Da su uočeni povremeni sukobi među učenicima koji se ne mogu okarakterisati kao nasilje;
- Da su preduzete sve propisane mjere za suzbijanje nasilnog ponašanja (razgovori sa svim akterima uključenim u događaj, date preporuke i plan postupanja u slučaju pojave nasilja svim članovima nastavničkog vijeća, razrednim stariješinama posebno. pojačana dežurstva, uključen pedagog i uprava škole, uspostavljena saradnja sa MUP, otpočeće se saradnja sa Centrom za socijalni rad, očekuju odgovor od službe Zavoda za školstvo, organizovane radionice i savjetovanja, posebno ispraćen rad razrednog stariješine u datom odjeljenju);
- Da škola smatra da su iscrpili sve mjere koje mogu preduzeti kao ustanova.

IV Relevantni propisi

Ustav Crne Gore ("Službeni list CG 1/7) utvrđuje:

"Potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni su dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva."
(Član 9)

"Dijete uživa prava i slobode primjerno njegovom uzrastu i zrelosti.
Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe." (Član 74)
"Jemči se pravo na školovanje pod jednakim uslovima." (Član 75 stav 1)

UN Konvencija o pravima djeteta, utvrđuje:

"1. U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja." (Član 3. stav)
"Države-potpisnice priznaju pravo djeteta na obrazovanje, a da bi se ovo pravo ostvarilo postupno i na osnovi jednakih mogućnosti, one će:
Proglasiti osnovno školovanje obaveznim i besplatno dostupnim za svakoga;
Ohrabrivati razvitak različitih oblika srednjeg obrazovanja, uključujući opšte i stručno obrazovanje, učiniti ih dostupnim i pristupačnim svakom djetetu, i poduzeti odgovarajuće mjere kao što je uvođenje besplatnog obrazovanja i nuđenje finansijske pomoći u slučaju potrebe;
Omogućiti pristup visokom obrazovanju za sve, na osnovu sposobnosti, svim odgovarajućim sredstvima;
Učiniti dostupnim svoj djeci obrazovne i stručno-obrazovne informacije i savjetovanje;
Preduzeti mjere da se podrži redovno pohađanje škola i smanjenje stopa prekida školovanja." (član 28/1)

Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 064/02 od 28.11.2002, 031/05 od 18.05.2005, 049/07 od 10.08.2007, Službeni list Crne Gore", br. 004/08 od 17.01.2008, 021/09 od 20.03.2009, 045/10 od 04.08.2010, 073/10 od 10.12.2010, 040/11 od 08.08.2011, 045/11 od 09.09.2011, 036/13 od 26.07.2013, 039/13 od 07.08.2013, 044/13 od 20.09.2013, 047/17 od 19.07.2017) propisuje:

„Obrazovanje i vaspitanje ima za cilj da:

- 1) obezbijedi mogućnost za svestrani razvoj pojedinca, bez obzira na pol, životno doba, invaliditet, socijalno i kulturno porijeklo, nacionalnu i vjersku pripadnost i tjelesnu i psihičku konstituciju;
- 2) zadovolji potrebe, interesovanja, želje i ambicije pojedinca za cjeloživotnim učenjem;
- 3) omogući postizanje međunarodno uporedivog nivoa znanja, vještina i kompetencija;
- 4) razvija svijest, potrebu i sposobnost za očuvanje i unapređenje ljudskih prava, pravne države, prirodne i društvene sredine, multietičnosti i različitosti;
- 5) razvija svijest o državnoj pripadnosti Crnoj Gori i njenoj kulturi, tradiciji i istoriji;
- 6) omogući pojedincu, u skladu sa sopstvenim mogućnostima, uključivanje i participaciju na svim nivoima rada i djelovanja;

- 7) razvija svijest o nacionalnoj pripadnosti, kulturi, istoriji i tradiciji;
- 8) doprinosi ostvarivanju strateških ciljeva Crne Gore.“ (član 2)

„U ustanovi nije dozvoljeno: fizičko, psihičko i socijalno nasilje; zlostavljanje i zanemarivanje djece i učenika; fizičko kažnjavanje i vrijeđanje ličnosti, odnosno seksualna zloupotreba djece i učenika ili zaposlenih i svaki drugi oblik diskriminacije u smislu zakona.“ (član 9a)

„U postupku rješavanja konflikata među djecom, učenicima, roditeljima, usvojiocima ili starateljima (u daljem tekstu: roditelj) i zaposlenim u ustanovi mogu se angažovati posrednici, u skladu sa zakonom.“ (član 9b)

„Odjeljenjski starješina analizira vaspitne i nastavne rezultate odjeljenja, brine se o rješavanju vaspitnih i nastavnih problema pojedinih učenika, saraduje sa roditeljima, izriče opomene i predlaže ostale vaspitne mjere, obavlja i druge poslove, u skladu sa zakonom i statutom.“ (član 92 st 1)

„Učenik ima dužnost da:

- 1) redovno, marljivo i savjesno radi na usvajanju znanja i sticanju opšte kulture;
- 2) se pridržava školskih propisa, savjeta, uputstava i odluka nastavnika, direktora i organa škole;
- 3) uredno pohađa nastavu;
- 4) blagovremeno pravda izostanke;
- 5) za vrijeme časa ne ometa izvođenje nastave i rad u odjeljenju;
- 6) za vrijeme trajanja časa ne napušta čas, bez prethodno dobijenog odobrenja nastavnika;
- 7) se prema nastavnicima ophodi pristojno;
- 8) poštuje ličnost drugih učenika i njeguje drugarske i humane odnose;
- 9) čuva imovinu škole;
- 10) njeguje čistoću i estetski izgled školskih prostorija;
- 11) učestvuje u dežurstvima škole;
- 12) poštuje pravila školskog, odnosno kućnog reda;
- 13) druge dužnosti utvrđene statutom ustanove.“ (član 98)

Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore (“Sl. list CG” br. 42/11 i 32/14) propisuje:

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. (član 41/1)

V MIŠLJENJE ZAŠTITNIKA

Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka Zaštitnik je konstatovao da, u konkretnom slučaju, i pored preduzimanja određenih radnji i mjera OŠ “Lovčenski partizanski odred“ nije na adekvatan način i u skladu sa preporučenim standardima djelovala na pojavu neprihvatljivog ponašanja učenika VI2 odjeljenja odnosno konkretno konfliktnih situacija u kojima se učenica WW kontinuirano nalazila.

Naime, sprovodeći ispitni postupak zapaža se da je učenica WW u dugom vremenskom periodu bila učesnik u određenim situacijama koje se mogu okarakterisati kao neprihvatljivo ponašanje (bilo da ga je ona inicirala ili u njemu učestvovala). Roditelj učenice WW je takođe prepoznat kao neko ko je, u namjeri da zaštiti učenicu, takođe ispoljavao nasilje u okviru obrazovne ustanove te je u određenoj situaciji slučaj prijavljen policiji.

Obrazovna ustanova je, prema dostavljenim izjašnjenjima, preduzimala određene radnje i mjere, pokušavajući da kako preventivno tako i stimulatивно djeluje na učenike koji ispoljavaju neprihvatljivo ponašanje tako i na cijelo odjeljenje kao i da uspostavi adekvatnu saradnju sa roditeljima. Međutim, stiče se utisak da preduzete radnje nisu dale rezultat jer se nasilničko ponašanje u nekoliko navrata ponovilo.

Neprihvatljivo ponašanje djece/učenika nisu rijetka pojava u našem društvu, a brine činjenica da su sve sve učestalija u obrazovnim ustanovama, na mjestu gdje je najveći broj profilisanih stručnjaka, koji svakodnevno provode vrijeme sa djecom i prvi su koji trebaju da reaguju kako problemi ne bi eskalirali i kako bi se pomoć pružila djetetu koje pokazuje znake nekog oblika neprihvatljivog ponašanja, bilo da je inicira ili samo prati grupu kojoj pripada.

Zaštitnik izražava zabrinutost što se i pored kontinuiranih razgovora sa učenicima od strane psihološko-pedagoške službe kao i uključenosti uprave škole u vezi sa svakim pojedinačnim događajem, ne stiče utisak da se napreduje u odnosu na ponašanje učenika i ostvarivanje prihvatljive komunikacije. Osim toga, ističe se neadekvatna komunikacija sa roditeljima učenika iako su oni zainteresovani za svaki pojedinačan slučaj. Zaštitnik podsjeća da je saradnja sa roditeljima, posebno u slučajevima neprihvatljivog ponašanja djeteta, od velikog značaja upravo u cilju zajedničkog djelovanja u cilju savladavanja određenih adolescentskih promjena koje dijete eventualno ispoljava.

Zaštitnik podsjeća neophodnost intezivne psihološko-pedagoške podrške djeci koja ispoljavaju neprihvatljivo ponašanje u cilju provjeravanja uzroka takvog ponašanja i pružanja adekvatne pomoći. Zaštitnik smatra da je obaveza škole da preduzima sve radnje i mjere i traži pomoć drugih stručnjaka (kada god je potrebno) kako bi obezbijedila sigurno okruženje za svako dijete i pomogla djetetu koje pokazuje probleme u ponašanju kao i roditeljima ili ih uputila na stručne službe (u okviru socijalne i dječije zaštite), a sve u cilju ostvarivanja najboljeg interesa djeteta.

Zaštitnik podsjeća da škole nisu samo obrazovne ustanove i ne smiju zanemarivati veoma važnu vaspitnu funkciju koju imaju. Upravo je učionica mjesto gdje se djeci demonstriraju mjerila vrijednosti, popagira nenasilna komunikacija i savladavaju osnovne radne i životne vještine, kroz savladavanje obaveznog nastavnog programa.

Nacionalno zakonodavstvo, kao i Konvencija UN o pravima djeteta, obavezuju državu da zaštiti dijete od svih vidova tjelesnog, seksualnog i emocionalnog zlostavljanja, zanemarivanja i eksploatacije, kao i da se pri održavanju discipline u školama aktivnosti i mjere sprovode bez odlaganja uz poštovanje ljudskog/dječijeg dostojanstva. Stoga smo mišljenja da je neophodno intezivno raditi kako sa učenicima tako i sa nastavnim kadrom u cilju edukacije o različitim oblicima nasilja i štetnosti posledica koje nasilna komunikacija ostavlja na pojedinca, posebno na dijete kao i edukacije o svim oblicima diskriminacije. U slučajevima kada se prava djeteta ipak povrijede nasilnim i nedozvoljenim postupanjem u

obrazovnoj ustanovi, pedagoško psihološka služba mora sprovoditi programe sa djecom u cilju otklanjanja posledica takvog postupanja.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u cilju ostvarivanja prava na kvalitetno obrazovanje uz poštovanje najboljeg interesa djeteta u svakom pojedinačnom slučaju

P r e p o r u k u

OŠ“Lovćenski partizanski odred“

- Da u školskoj 2023/2024, preduzme radnje i mjere u cilju pružanja individualne pomoći učenicima koji ispoljavaju neadekvatno ponašanje u cilju prevazilaženja eventualnih problema i preveniranja budućih neprihvatljivih ponašanja;
- Da psihološko pedagoška služba u saradnji sa razrednim starješinama sprovede radionice sa učenicima OŠ“Lovćenski partizanski odred“ o važnosti nenasilne komunikacije sa osvrtom na prepoznavanje različitih oblika nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja kao i radionice o važnosti poštovanja obaveza koje imaju u okviru svog odrastanja;
- Da psihološko pedagoška služba obezbijedi osnovne informacije i stručnu podršku i pomoć zaposlenim u školi u prepoznavanju nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja učenika i aktivnostima koje se u slučaju sumnje i saznanja o tome preduzimaju;
- Da psihološko pedagoška služba obezbijedi osnovne informacije i stručnu podršku i pomoć svim zaposlenima u školi o garantovanim pravima djeteta sa posebnim osvrtom na osnovne principe;
- Da u svim situacijama koje zahtijevaju pokretanje postupaka protiv učenika postupa u skladu sa zakonom;
- Da unaprijedi saradnju sa roditeljima njegujući partnerski odnos;

OŠ“Lovćenski partizanski odred” je dužna, po isteku roka od 90 dana od dana prijema ovog mišljenja, dostavi izvještaj Zaštitniku ljudskih prava i sloboda o preduzetim radnjama i mjerama na izvršenju preporuka.

Dostavljeno:

- OŠ „Lovćenski partizanski odred“, Cetinje
- Podnosiocu pritužbe

a/a

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
Snežana Mijušković